

GALA-SPUK en de opgave van gezondheidsverschillen. Wat leeft er in de gemeenten?

Resultaten behoeftepeiling en interviews met projectleiders GALA-Spuk

Inleiding

Met de komst van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en de bijbehorende Spuk-regeling 2023 is het stimuleringsprogramma GezondIn verbreed naar een structureel ondersteuningsprogramma voor alle gemeenten. GezondIn bracht in kaart wat er leeft onder projectleiders van GALA-Spuk in gemeenten. De centrale vraag was:

Houden gemeenten voldoende aandacht voor de impact van hun preventieplannen op het ontstaan en verkleinen van gezondheidsverschillen?

Subvragen

- Hoe ziet het proces van totstandkoming van de aanvraag eruit?
- Wat zijn de ambities van gemeenten t.a.v. terugdringen gezondheidsachterstanden?
- Wat zijn de rollen en taken van ambtenaren publieke gezondheid met terugdringen gezondheidsachterstanden in hun portefeuille en projectleiders integrale Spuk aanvraag?
- Op welke onderwerpen (inhoud en proces) wil men kennis en ondersteuning ?

Aanpak

Interviews met beleidsmedewerker en projectleiders GALA-Spuk

- De adviseurs van GezondIn hebben een 31-tal interviews gehouden met hun contactpersonen bij de (GIDS)gemeenten, vaak in de rol als projectleider GALA-Spuk.
- Er is gesproken met diverse typen gemeenten:
 - universiteitssteden, zoals Eindhoven, Leiden en Wageningen
 - kleinschalige gemeenten, zoals Hellendoorn en Reimerswaal
 - kleinstedelijke gemeenten, zoals Almelo, Hengelo, Helmond en Middelburg
 - grootstedelijke gemeenten, zoals Heerlen, Amersfoort, Roermond, Groningen.
- Merendeels betrof het voormalige GIDS-gemeenten en een paar nieuwe, niet-GIDS-gemeenten, zoals Rhenen, Middelburg, Veere en Reimerswaal.

Intervisiebijeenkomsten met projectleiders GALA-Spuk

We hebben drie intervisiebijeenkomsten georganiseerd voor interne en externe projectleiders GALA-Spuk. Hieraan deden respectievelijk 11, 4 en 10 deelnemers mee.

Belangrijkste resultaten op proces

Gemeenten doorlopen over het algemeen deze fasen om tot een plan van aanpak voor de Spuk-aanvraag te komen: verkenningsfase intern | verkenningsfase extern | prioriteren op basis van gedeelde visie | schrijven plan van aanpak. Verdere bevindingen zijn:

- Gemeenten stellen interne en externe trekkers aan op GALA-Spuk en IZA. Projectleiders komen het uit het domein sport/gezondheid of sociaal domein
- Vaak zijn er domein overstijgende werkgroepen gevormd
- GALA-Spuk en IZA worden bestuurlijk vaak samengevoegd
- Er wordt grote tijdsdruk ervaren om het proces goed te organiseren
- Mate van het betrekken van externe partners verschilt
- Veelal plannen op hoofdlijnen, later uitwerken met partners en collega's

Belangrijkste resultaten op ambitie en inhoud

Ambitieniveau SEGV en GALA Spuk verschilt per gemeente

- Grootstedelijke gemeenten (G40/G4): GALA-Spuk heeft een kleinere rol/meerwaarde in het bredere preventiekader. De opgave van gezondheidsverschillen blijft centrale aandacht houden.
- Kleinere gemeenten: is GALA-Spuk belangrijker. Gemeenten pakken door op bestaande aanpakken, maar GALA-Spuk wordt ook aangegrepen voor een herijking van bestaand beleid en programma's

Inhoud

- Het merendeel van de gemeenten gaf aan de eigen beleidskaders als uitgangspunt te nemen, maar sommigen zagen GALA als kans om beleid te herijken. Eén gemeente bijvoorbeeld sprak van 'de beweging naar achteren maken' met daarbij als leidende vraag: doen we de dingen goed, doen we de goede dingen?"
- Gemeenten zijn soms zoekende hoe opgave van gezondheidsverschillen verder vorm te geven binnen de context van GALA en SPUK. Ervaren gemeenten pakken hier goed door. (Zie kader voor manieren waarop zij dat doen.)

Hoe maken gemeenten de opgave van gezondheidsverschillen concreet in GALA-Spuk?

- SEGV als één van de onderdelen, bijvoorbeeld via wijkaanpakken
- SEGV doorsnijdend door alle thema's
- De 5 Sporen GezondIn als samenhangende visie
- Leidende principes als rode draad door GALA Spuk, zoals: *inclusiviteit, differentiatie (ongelijk investeren), samenwerken met de mensen waar het om gaat etc.*
- Borgen van toegang voor iedereen bij alle GALA-partners en bij alle aanpakken
→ Begrijpelijke, betaalbare, beschikbare en passende toegang

Belangrijkste vragen en knelpunten uit de interviews

- Integraliteit: er zijn 15 verschillende potjes in GALA-Spuk tegenover een 'integraal probleem' hoe dit goed in samenhang te doen?
- Tijdsdruk en capaciteit: daardoor is het plan minder zorgvuldig en integraal, er zijn nog vacatures in te vullen. In uitvoeringsfase gaat men door met gedegen uitwerking en het betrekken inwoners.
- Er zijn veel vragen over de verbinding tussen het GALA en het IZA: *Hoe verhouden de akkoorden zich tot elkaar? Wie gaat waarover op regionaal niveau en hoe regionale ketenaanpakken vorm te geven? Wat organiseer je regionaal en wat blijf je lokaal invullen?*
- De inzet op de opgave van gezondheidsverschillen is veel breder dan GALA-Spuk en IZA: hoe hiermee om te gaan?
- Hoe organiseren we intern en extern draagvlak voor aanpak van gezondheidsverschillen?
- Hoe geven we de uitvoering van het GALA vorm samen met inwoners?
- Het bereiken/betrekken mensen in kwetsbare positie is lastig. Hoe doen we dat goed? Het Sportakkoord is nauwelijks gericht op mensen in kwetsbare positie. Hoe kan dit beter?
- Hoe kunnen we samenhangende wijkaanpakken vormgeven?
- Universele preventie versus differentiëren, en hoe verhoudt dat zich tot elkaar?
- Individuele leefstijlinterventies versus collectieve preventie, hoe verhouden die zich tot elkaar en welke rol nemen we als gemeenten hierin, vanuit welke visie?
- Wat als de SEGV-problematiek verspreid of minder aanwezig lijkt in de gemeente?
- Hoe kunnen we de monitoring van GALA 'inclusief' vormgeven en hoe monitoren we de voortgang zowel op proces als op inhoud. Hoe maken we hierin de koppeling met de ketenaanpakken vanuit het IZA?

Welke ondersteuningsbehoeften hebben gemeenten over SEGV in GALA-Spuk en IZA?

- Kennis en feedback op niveau van visie, uitvoering en interventie
- Handelingsperspectieven op koppeling met thema's als leefomgeving en bestaanszekerheid
- Meelezen op conceptplannen
- Het gebruiken van teksten voor de plannen van aanpak
- Sessie begeleiding (bijv. werkvormen doelen formuleren, kickoff sessies of inspiratiesessies met samenwerkingspartners)
- Inspiratie en sparring op M&E
- Ondersteuning /autoriteit bieden bij versterken positionering intern/extern
- Aansluiten bij brainstormsparringsessies (binnen het gemeentehuis of bijvoorbeeld met partners in de wijk/ gemeenten)
- Ervaringen en voorbeelden andere gemeenten en regio's
- Koppelen centrumgemeenten (gemandateerde gemeenten) die IZA afspraken maken
- Kennisuitwisseling en Interview (regionaal, themagroep G40 gezondheid)